

De Vierde Nationale Beiaardwedstrijd – Zwolle 1935

door

Dr. L.J. Meilink-Hoedemaker

Voorbereidingen

Het bestuur van de Nederlandse Klokkenspel Vereeniging (NKV) was in 1935 voldoende vertrouwd met de organisatie van beiaardwedstrijden, dat men het aandurfde de beide gebruikelijke categorieën, meesterklasse en niet-gediplomeerden, op slechts één locatie en op dezelfde dag te organiseren.¹ Er kwamen vier plaatsen voor de wedstrijd in aanmerking: Breda, Utrecht, 's Hertogenbosch en Zwolle. De keuze viel op Zwolle, waar in 1930 een klokkenspel was gerealiseerd. Willem Créman was daar sinds 1930 stadsbeiaardier.

De Peperbus van Zwolle kreeg in 1930 een carillon uit de gieterij van Taylor in Loughborough, Engeland. – ansichtkaart.

Het bestuur van de NKV was er op uit virtueuze deelnemers in Categorie A te hebben, met name werd gedacht aan Ferdinand Timmermans uit Rotterdam: 'Wij zijn er thans beslist op gesteld dat de heer Ferdinand Timmermans in de meesterklasse meedoet', schreef de NKV-voorzitter Dr. J. Casparie aan de sponsor van de wedstrijden, Phs. van Ommeren te Wassenaar.² Daarom vroeg het bestuur met opzet dit jaar Timmermans niet in de jury. Zoals gehoopt en verwacht schreef Timmermans zich in als deelnemer.

¹ Provinciale Overijsselsche en Zwolsche Courant (POZC), 25 juli 1935.

² Casparie aan Van Ommeren in archief van Ommeren, 27 april 1935.

Ferdinand Timmermans

Willem Créman

Timmermans' evenknie in die jaren, Willem Créman, werd wèl in de jury gevraagd, wat voor de hand lag, omdat hij de stadsbeiaardier van Zwolle was.

De wedstrijd in Zwolle bestond uit drie componenten. Allereerst was er de gebruikelijke wedstrijd in interpretatie en improvisatie. Daarnaast was er een wedstrijd in compositie. Ten slotte was er, en dat voor de eerste maal, een wedstrijd in bewerking van een compositie. De jury bestond uit Léon Henry, Willem Créman, Jac.N.D. Hoogslag en Jef Denijn, terwijl dr. J. Casparie als voorzitter van de jury optrad. De jury zetelde in de tuin van het Overijsselsch Museum.

Lezingen

Het grote aantal inschrijvingen noopte de organisatoren het evenement toch over twee dagen te verdelen, en wel op 26 en 27 juli 1935. Het programma begon in de middag van 26 juli met het luiden van twee van de grote luidklokken van de Peperbus. Daarna bespeelde gastheer Willem Créman de beiaard. Ter nagedachtenis van een week te voren omgekomen K.L.M.-vliegers speelde Créman op verzoek van het NKV bestuur het Valerius-lied *O Heer, die daar des hemels tente spreidt*, terwijl hij zijn programma afsloot met het *Wilhelmus*.³ 'IJl zweefden de bronzen kloketonen uit de galmopeningen van de Peperbus wijd uit door de zondoorwarmde lucht boven Zwolle's huizen en grachten.'⁴

Hierna was er een ontvangst in restaurant 'De Harmonie' aan de Groote Markt. De NKV-voorzitter dr. Casparie memoreerde ook dit jaar weer hoezeer wedstrijden de beiaardiers kunnen aanzetten tot studie, en hij was van mening dat de Nederlandse beiaardiers zo langzamerhand het niveau van hun Belgische collega's konden evenaren. Casparie sprak zijn

³ POZC, 26 juli 1935.

⁴ POZC, 26 juli 1935.

dank uit aan de VVV voor haar medewerking en aan Willem Créman voor zijn onvermoeiden ijver waarmee hij aan de voorbereiding heeft meegewerkt.⁵ Jef Denijn uit Mechelen vertelde hoe door het beiaardspel het volkslied op vele plaatsen in ere was hersteld. Deze opmerking vormde als het ware een opmaat voor de lezing van die middag door de heer Paul Sanders, muziekcriticus te Amsterdam, die sprak over *Volkslied en Kunstmuziek*. Na deze lezing volgde een concert door het Belgische jurylid Léon Henry, terwijl er in de tuin van het Museum thee werd geserveerd.

De Harmonie

brasserie & restaurant

De Harmonie bestaat nog steeds in 2023

Wedstrijd in arrangeren, 26 juli 1935

Vrijdagavond 26 juli begon men met de wedstrijd in bewerkingen van composities. De inzenders waren niet verplicht zelf hun product te presenteren.

Nico Bruyn uit Almelo droeg zelf zijn *Twentsch Volkslied met variaties* voor en behaalde met 43 punten de eerste prijs. Ferdinand Timmermans bracht een bewerking van het *Allegro uit de triosonate in D* van J.M. Leclair ten gehore. Met 39 punten werd hij tweede. Een afschrift van dit werk bevindt zich in de collectie Timmermans.⁶ De deelnemer J. Nauta uit Sneek liet zijn bewerking van een *Sonatine* van L. van Beethoven presenteren door Timmermans en behaalde 27 punten. Flucie H.A. van Bergen, eveneens uit Sneek, had *Fantasia* van G.G. Muffat bewerkt en ook hij liet dat presenteren door Timmermans. Hij behaalde 26 punten. Aan Nico Bruyn werd een diploma uitgereikt voor zijn arrangement van het *Twentsch Volkslied* dat is uitgegeven door de NKV, echter pas in 1942 in de bundel *Vier be kroonde werken*.

⁵ POZC, 29 juli 1935.

⁶ Museum Klok en Peel te Asten.

Wedstrijd in improviseren, 26 juli 1935

In de daarna volgende wedstrijd in improviseren werd de blinde Cees Roelofs uit Apeldoorn eerste met 44 punten, op korte afstand gevolgd door Ferdinand Timmermans die 42 punten behaalde. Reinout Heering uit Leiden kreeg 18 punten. Zij kregen alle drie een diploma. Van de vierde deelnemer, Toon van Balkom uit 's-Hertogenbosch, is het behaalde aantal punten niet bekend.

Tot veler ongenoegen werden de bespelingen van deze eerste avond gestoord door een amateur-muziekgezelschap, dat aan het repeteren was.⁷

www.delpher.nl: Het Volk, 27 juli 1935

Wedstrijd in Interpretatie, Afdeling B, 26 juli 1935

Vervolgens kwam de wedstrijdcategorie B aan de beurt, die was opengesteld voor deelnemers die niet eerder een prijs hadden behaald. De uit 1934 daterende *Suite Archaïque* van Géo Clément was verplicht gesteld.

De eerste prijs werd niet toegekend. De heer P.A. van Langen uit Alkmaar behaalde met 383 punten de tweede prijs van f 50,-. Hij speelde als vrij werk een improvisatie. Reinout Heering,

⁷ POZC, 27 juli 1935.

die de *Fuga* van Jules v.d. Plas speelde, eindigde met 344 punten en kreeg eveneens een tweede prijs terwijl Nico Bruyn een *Giga* van Couperin ten gehore bracht en 338 punten behaalde, goed voor de derde prijs. Beide laatsten ontvingen f 25,-. De avond werd besloten met opnieuw een beiaardconcert door het jurylid Léon Henry na afloop waarvan de prijsuitreiking plaats vond in 'De Harmonie'.

Wedstrijd in compositie, 27 juli 1935

De tweede wedstrijddag, 27 juli 1935, begon met een rondleiding onder leiding van de gidsen van de V.V.V. langs diverse bezienswaardigheden, waarna het gezelschap opnieuw bijeenkwam in 'De Harmonie'. Men beluisterde om te beginnen een beiaardconcert door de prijswinnaar van de eerste avond, P.A. van Langen.

Tijdens de daaropvolgende ontvangst ten stadhuijze werd het woord gevoerd door de locoburgemeester, wethouder R.J.J.M. Tellegen.⁸ De voorzitter van de NKV, dr. J. Casparie, bedankte hartelijk voor de gastvrijheid van het gemeentebestuur. Hij sprak zijn waardering uit voor het uit 1930 daterende klokkenspel van Zwolle en memoreerde dat de beiaard in het nabijgelegen Deventer zou worden opgeknapt, echter met het in zijn ogen ouderwetse broekstelsel. Deventer zou daarom nooit van de NKV de wedstrijden toegewezen kunnen krijgen, aldus Casparie.⁹

Daarna kon de wedstrijd daadwerkelijk beginnen met de compositiewedstrijd voor Nederlandse componisten. De inzenders, ook niet-beiaardiers, hoefden niet zelf hun werk te presenteren maar konden hiervoor een beroep doen op een beiaardier.¹⁰

Jac. Bonset uit Zandvoort liet zijn *Toccata jubilante* presenteren door Cees Roelofs. Met 47 punten behaalde hij de eerste prijs. Op korte afstand werd hij gevolgd door Ferdinand Timmermans die met de door hemzelf voorgedragen *Impromptu (hommage à Chopin)* 45 punten veroverde. Timmermans presenteerde ook de *Impromptu van C. Beekman* uit Amsterdam, die 43 punten behaalde. Ook de compositie van Flucie H.A. van Bergen, *Sneeuwvlokken*, werd gepresenteerd door Timmermans. Het werk werd gewaardeerd met 35 punten. Als vijfde en eveneens met 35 punten eindigde Jelle Nauta met *Pastorale Danklied*. Ook dit werk werd door Timmermans uitgevoerd. P.A. van Langen behaalde met de door hemzelf voorgedragen *Prelude* 30 punten, gevolgd door Reinout Heering die zijn *Menuet en Trio* zelf uitvoerde en er 24 punten mee behaalde.

Jac. Bonset ontving een diploma en de bekroonde werken van Timmermans en van Beekman werden in 1942 door de NKV uitgegeven in de bundel *Vier bekroonde composities*. Bonsets *Toccata Jubilante* verscheen pas in 1947 in druk.

Wedstrijd in Interpretatie, Afdeling A, 27 juli 1935

In de daaropvolgende wedstrijd in categorie A, 'eerder bekroonden', was het opgelegd werk de *Studie in re* (1934) van Staf Nees. De deelnemers speelden vervolgens een werk naar keuze. De jury liet in haar beoordeling ook de keuze van het vrije nummer meetellen. De eerste prijs was voor Ferdinand Timmermans die als vrij werk zijn speciaal voor deze gelegenheid geschreven *Suite Hollandsche Feestdag* ten gehore bracht. Hij behaalde 534

⁸ POZC, 27 juli 1935.

⁹ POZC, 29 juli 1935.

¹⁰ Rotterdamsch Nieuwsblad, 29 juli 1935.

punten en ontving f 150,-. Toon van Balkom speelde het *Koekoekpraeludium* van Matthias van den Gheyn en behaalde met 428 punten de tweede prijs van f 100,-. Cees Roelofs veroverde met 414 punten de derde prijs van f 75,-. Zijn vrije werk was de *Suite in re* van Staf Nees.¹¹ Barend de Bruin uit Enschede viel met 413 punten juist buiten de prijzen. Zijn keuzenummer was *Les Moissonneurs* van Couperin.

Na afloop gaf Staf Nees 'op gevoelvolle wijze en in prachtige klanknuanceering' een concert. Op het programma stond zijn eigen werk *Gekwetst ben ic van binnen*, dat dateert van ditzelfde jaar 1935 en dat hij heeft opgedragen aan P.T.A. Swillens, de secretaris van de NKV. Zeer waarschijnlijk is hier sprake van de première van dat werk. Ten slotte vond in restaurant 'De Harmonie' de prijsuitreiking plaats.

Nabeschuwing

Een speciale vermelding verdient het volgende. Ferdinand Timmermans deed mee in alle drie de onderdelen, namelijk wedstrijden in beiaardspel en improvisatie, in compositie en in arrangeren. Naast zijn eigen producten presenteerde hij ook inzendingen van enkele andere componisten en arrangeurs. Zodoende kwam hij in Zwolle in totaal negen keer aan het klavier. De Bossche beiaardier Toon van Balkom, uitsluitend deelnemer aan de wedstrijd in beiaardspel, beklagde zich bij de organisatoren over de voorsprong die Timmermans zodoende had, vooral daar Timmermans de Zwolse beiaard ook tevoren al diverse malen had bespeeld. Het Bestuur reageerde hierop met de mededeling dat alles volgens de reglementen was geschied.¹²

Enkele weken na de wedstrijden legde de penningmeester Joh.W. Meyll zoals gebruikelijk verantwoording af tegenover de sponsor Philippus van Ommeren.¹³ Daaruit blijkt het volgende:

De spreker Paul Sanders ontving f 25,-. De beiaardiers in de jury ontvingen de volgende bedragen: Créman f 35,-, Hoogslag f 50,-, Henry f 40,- en Jef Denijn f 60,-. De overige juryleden werkten 'pour l'art du métier'. Staf Nees ontving voor zijn bespeling f 40,-. Juryleden en bestuursleden en Nees kregen een vergoeding voor reis- en verblijfkosten. Verder prijken in het financieel verslag enkele kleine posten voor de thee, de bediening en de zaalhuur. Daarnaast waren reis- en verblijfkosten gedeclareerd door de bestuursleden Wouter Paap en P.T.A. Swillens.

Verantwoording

Deze tekst is gebaseerd op Hoofdstuk 15 uit mijn boek *Ferdinand Timmermans, portret van een beiaardier in het kader van zijn tijd*. Daarbij is het accent ietwat verlegd van Timmermans naar zijn tijdgenoot en collega Willem Créman, die als gastheer een belangrijke bijdrage heeft geleverd aan deze activiteiten.

Opgezet in Word 97 21 januari 1991

Conversie naar Word 365 3 februari 2011.

Aanpassing voor website 24 juli 2023.

¹¹ Dat was ook het verplichte werk, maar het staat zo in de krant.

¹² Correspondentie Toon van Balkom en NKV-bestuur (juli 1935) in de collectie van Sjef van Balkom., thans in het stadsarchief van Den Bosch.

¹³ Archief Van Ommeren, Wassenaar.